

AJUSTAREA CADRULUI NORMATIV LA NOILE REALITĂȚI ECONOMICE

Sergiu ZAGORULICO, masterand, Facultatea de Drept,
Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți

ABSTRACT

The world economic crises has affected every state in different ways and on various fields. Republic of Moldova is one of the states that has suffered economic crises, not financial. It happened due to our country slowly integrates in world financial square. Every state tries to take efficient measures in order to diminish or even to stop the crises. In is not an easy task, because the first of all it is necessary to study and analyze the situation.

This article refers to legislative measures that should be taken in order to protect Republic of Moldova from the economic crises.

It was mentioned that Republic of Moldova is affected by economic crises more than by financial because the economy of our country is based on reminiscences that come from citizens of Republic of Moldova working abroad, not on international credits.

So, one of the solution is that people could be subsidized on the base of a decision by the government in order to grow small and middle affairs.

According to the decision the government could acquit 60% of all costs, another 40 % could be payed by people during 3 years. In this way will be created new jobs, will be developed small and middle affairs, will grow the export.

Another measure is the diminution of the tax on added value for computers cars, construction materials that will stimulate the national economy.

These are several of many possible legislative solutions that have to be taken today for Republic of Moldova, it is one of the most important problem.

Un subiect de discuții actual este criza economică mondială, și în special cum aceasta influențează economia Republicii Moldova și ce măsuri legislative este necesar de adoptat. Anume integrarea limitată a Moldovei în economia globală explică faptul că aceasta a fost lovită cu câteva luni mai târziu de criza mondială, pentru că Moldova este afectată nu atât de criza financiară, cât de cea economică. Ziarul Кишиневский Обозреватель într-un articol din 19 martie 2009 a scris: „ Republica Moldova conform reitingului revistei The Banker, este a cincea țară din lume din punct de vedere al stabilității financiare. Aceasta este din cauza datoriilor mici în sumă de 763 dolari SUA pentru o persoană, în Marea Britanie este de 171 mii dolari SUA”[1].

La început este necesar de a vorbi la general despre criza economică mondială pentru a fi la curent cu situația economică din lume. Criza financiară s-a transformat în criza economică mondială. În lipsa accesului la credite și investiții străine industria, serviciile și importurile în majoritatea statelor europene au început să scadă rapid. Unul dintre cele mai afectate sectoare a fost sectorul construcțiilor (atât de dependent de creditele ipotecare de la care a început toată criza în 2007). Criza financiară ține de funcționarea băncilor, accesului la credit, re-creditării, iar criza economică ține de stagnarea sau scăderea producției industriale, a serviciilor, exporturilor. Criza financiară a început în SUA în 2007, însă spre sfârșitul anului 2008 ea s-a transformat treptat în criza economică din cauza limitării drastice a accesului la credite.

Pînă la declanșarea crizei mondiale, accesul la credite ieftine era una din locomotivele creșterii economice în state ca Spania, Letonia, Romania, Irlanda, Rusia, SUA. Creditele mai erau și o sursă a investițiilor străine. Creșterea economică în Georgia sau Romania, de exemplu era foarte dependentă de investițiile străine directe. Pentru o comparație: investițiile străine în Republica Moldova în 2007 au fost de 459 milioane de dolari, iar în Georgia de patru ori mai mult 1 miliard 650 milioane USD.

Armenia cu o populație mai mică ca a Moldovei, supusă unei blocade de Turcia și Azerbaidjan, izolată geografic (între Iran și Georgia) și departe de UE a atras 661 mln USD în 2007, practic la fel ca Moldova. Expansiunea companiilor rusești în Europa și statele post-sovietice este finanțată predominant din credite. Multe companii din Rusia și Ucraina ieșeau pe piețele financiare internaționale prin IPO pentru a atrage capital.

Însă odată cu declanșarea crizei financiar-bancare și secarea ulterioară a creditelor economia acestor state a fost afectată. Fără acces la credite ieftine economia acestor state nu mai putea crește la fel de rapid. Deci majoritatea statelor au fost afectate de criza financiară, dar Republica Moldova mai puțin. Iată ce a fost menționat într-un articol din revista DREPTUL din 12 decembrie 2008: „ Republica Moldova, încet dar sigur, începe să fie afectată de primele consecințe ale crizei economice mondiale. Deși acest lucru se simte doar în câteva sectoare ale economiei naționale, experții prevăd o aprofundare a crizei și în țara noastră.”[4]. Moldova practic nu a fost afectată de criza financiară din simplu motiv că nu este suficient de integrată în piețele financiare mondiale. Moldova nu este dependentă de credite internaționale, IPO, sau investiții străine directe la fel ca economiile mai globalizate ale Rusiei, Ucrainei și României[2]. În momentul în care criza financiară s-a transformat în criza economică, intră și Moldova în joc.

Spre deosebire de alte state, nu creditele și investițiile străine, ci remitențele erau una din locomotivele creșterii economice. Scăderea remitențelor se explică prin simplul fapt că sute de mii de moldoveni sunt disponibilizați în câteva state cheie ca Spania, Rusia, și Irlanda.

Efectele crizei financiare mondiale afectează pluridimensional Republica Moldova. Volumul remitențelor înregistrează un trend descendent, astfel se va diminua consumul prin reducerea volumului de importuri[3].

În luna noiembrie remitențele în Republica Moldova deja au scăzut cu câteva procente. Prin urmare, Moldova nu este atât de dependentă de creditele internaționale sau investiții străine directe cum de exemplu economiile mai globalizate ale Rusiei,

Ucrainei și României. Dacă ne referim mai detaliat în privința manifestării crizei în Republica Moldova, atunci putem să începem cu comentariul actualului Ministrului Economiei Valeriu Lazăr care a remarcat că: „Avem sectoare întregi care sunt în comă. O cauză este și lipsa creditării sectorului real, fără de care este practic imposibilă obținerea unei creșteri economice durabile”.

La începutul apariției crizei economice în Republica Moldova au început să scadă brusc remitențele, apoi exporturile și importurile, investițiile, după care au urmat industria textilă, construcțiile, activitatea de leasing. Piața imobiliară și cea auto din Republica Moldova înregistrează un declin semnificativ în ultima perioadă, ca efect al evoluției crizei, dar și din cauza unor reglementări care ar putea stimula aceste domenii. Mai multe firme de construcții și-au stopat lucrările, iar unele dintre ele sunt pe prag de faliment. Potrivit datelor companiilor de profil, peste 200 de blocuri de locuințe din republică nu pot fi finisate din lipsa de finanțare. Denumirea articolului respectiv ne impune să gândim asupra soluțiilor legale ce pot fi luate contra crizei. Ca și în orice proces, stoparea și rezolvarea unei situații de criză din punct de vedere legislativ implică respectarea anumitor etape.

Primul lucru pe care trebuie să-l facem este să analizăm situația, să determinăm dacă este vorba de o criză sau numai de o anumită situație problematică, cum se poate rezolva problema și cine trebuie să o rezolve și, evident, să stabilim pe cine poate afecta criza, direct sau indirect.

Deci, pașii care trebuie urmați țin de identificarea problemei, stabilirea măsurilor de rezolvare, desemnarea celor care trebuie să rezolve problema și constituirea lor într-o celulă de criză care trebuie să raporteze unui punct central de comunicare cu o anumită frecvență.

Dacă ne referim la respectarea etapelor, atunci ceea ce privește prima am analizat-o mai sus, unde vedem în linii generale situația Republicii Moldova pe plan mondial și cum în linii generale a fost afectată de criză. De exemplu Partidul Social Democrat consideră că rolul principal în depășirea efectelor crizei mondiale care a lovit și Moldova, trebuie să-i revină statului (a doua etapă).

Guvernul trebuie să devină un manager anticriză care găsește și realizează soluții prompte, neordinare și eficiente pentru majorarea volumului producției autohtone, penru păstrarea și majorarea numărului locurilor de muncă. De exemplu, au fost adoptate strategii de Guvernul Republicii Moldova în scopul combaterii crizei, una din ele este Legea privind aprobarea strategiei de Creștere Economică și Reducere a Sărăciei nr.398-XV din 02.12.2004[5].

Întregul plan de măsuri anticriză ale Partidului Social Democrat prevede consolidarea rolului statului în economie, fapt ce presupune determinarea priorităților strategice de dezvoltare a țării și asigurarea investirii surselor financiare preferințiale în aceste domenii prioritare.

Una dintre soluții legislative este adoptarea de către Guvern a unei hotărâri prin care să fie elaborat un program anticriză care a-r subvenționa țăranii cu 60% din partea guvernului, celelalte 40% vor fi achitate de către țărani și așa timp de 3 ani [6]. În așa modalitate vor crește întreprinderile mici și mijlocii, se va permite producătorului autohton să recucerească piața internă și să sporească exporturile. Confederația Națională a Patronatului din Republica Moldova a înaintat Guvernului propuneri legislative pentru un Program anti-criză și măsuri de realizare a lor.

Planul are următoarele obiective legislative:

1. Măsuri de optimizare a costurilor producătorilor locali;
2. Creșterea competitivității agenților economici;
3. Îmbunătățirea medului de afaceri;
4. Readresarea situației de pe piața forței de muncă;
5. Dezvoltarea unui parteneriat între autoritățile publice și mediul de business în vederea depășirii crizei economice.

Crearea printr-o hotărâre de Guvern a unui Consiliu Național Anti-Criză reprezentativ, format cu participarea egală a partidelor politice, societății civile și mediului de afaceri.

Consiliul Național Anti-Criză va participa la negocierea condițiilor de asistență economică externă cu instituțiile financiare internaționale, având funcții consultative în raport cu autoritățile publice.

Acesta va monitoriza acțiunile și politicile statului în depășirea crizei economice și consecințelor sale sociale.

De asemenea, Guvernul prin adopatarea a unor hotărâri trebuie să:

1. Atenuieze blocajele financiare, prin asigurarea rapidă a achitărilor față de furnizorii de servicii și de mărfuri către autoritățile și restituirea impozitelor către agenții economici.
2. Simplificarea sistemului de impozitare a populației a-r fi o măsură legislativă importantă.
3. Simplificarea procesului de administrare a impozitului pe venit a persoanelor fizice și o protecție mai bună a salariaților cu venituri mici și familiile cu mulți copii poate fi realizat doar prin introducerea cotei unice pe venit în mărime de 12% cu majorarea scutiilor personale pînă la 12 mii lei, iar a persoanelor întreținute pînă la 6 mii lei.
4. Oferirea a creditelor fiscale. Oferirea creditelor fiscale la plățile de asigurări sociale pe un termen de la 2 la 5 ani de zile. Condiționarea creditelor fiscale cu obligativitatea agenților economici de a nu reduce fondul de salarizare și de achitare la timp a salariilor.
5. Orientarea pro-business a politicii de administrare fiscală. În condițiile unei crize economice profunde, cînd agenții economici foarte greu își onorează obligațiile financiare, inclusiv față de angajați, statul trebuie să aibă o politică prudentă în procesul de administrare fiscală. Astfel achitățile impozitelor de asigurări sociale și medicale trebuie să aibă loc concomitent cu achitățile salariilor la angajați. Acest lucru este necesar de implementat pentru a evita situațiile cînd agenții economici sunt în dificultate financiară și sunt nevoiți să rețină achitarea salariilor, dar sunt obigați să efectueze plata impozitelor calculate la achitarea salariilor. Drept consecință impozitele sunt plătite înainte de apariția fenomenului economic propriu-zis.

Buletinul informativ de monitorizare a businessului în Republica Moldova „MONITORUL AGENDEI NAȚIONALE DE BUSINESS” a luat un interviu cu Ludmila Negruță, director general al fabricii „Viorica-Cosmetic”, președintele al Asociației Naționale a Producătorilor din Moldova, una din întrebări a fost „Care a-r fi prioritățile de inclus în programul anticriză al Guvernului?”.

Opinia doamnei Negruță este că în primul rînd este necesar de a întreprinde cît mai operativ toate măsurile în vederea protejării consumatorului, promovării și susținerii producătorului autohton, pieței interne, de a menține o stabilitate în sistemul

de impozitare, de a înăspri controlul în sectorul vamal, de a micșora rata dobânzii la credite, de a analiza și a introduce un sistem de reducere a poverii administrative și fiscale pentru desfășurarea afacerilor, de a elimina barierele administrative care stau în calea investițiilor.

De asemenea este foarte important ca, la implementarea oricărui document, autoritățile publice trebuie să examineze mai întâi efectele materiale și nemateriale, avantajele și dezavantajele și numai după aceasta să ia o decizie finală. Doamna Negruță are dreptate, într-adevăr criza mondială a pierdut din intensitate și în multe țări procesul de recesiune s-a stopat. Aceasta este rezultatul activității guvernelor acestor țări, care este îndreptat către protecția producătorilor și a pieței interne, prin adoptarea numeroaselor hotărâri.

Republica Moldova tinde spre Uniunea Europeană dar aceasta nu presupune numai vize și legalizarea muncii pentru cetățenii moldoveni care, de altfel sunt nevoiți să muncească peste hotare. Pentru a depăși criza economică este necesar de protejat producătorii autohtoni, ramura zăharului, cât și ramura produselor de cofetărie, industria conservelor, produselor lactate, cosmetică, pasterie, tutunărie, precum și a alte ramuri a economiei naționale, cum se procedează în Uniunea Europeană.

Actualmente, sistemul de impozitare a veniturilor persoanelor fizice în Republica Moldova implică impozitarea venitului din salariu a persoanei fizice în 2 tranșe: asupra veniturilor salariale în valoare de pînă la 25200 lei pe an se aplică un impozit pe venit egal cu 7 %, iar asupra veniturilor salariale în valoare ce depășește 25200 lei pe an-un impozit egal cu 18%.

Considerăm că reieșind din situația pe care o avem în Republică și anume criza economică mondială este necesar de a modifica legislația și anume de a simplifica sistemul de impozitare a populației, să fie promovată o protecție mai bună a salariaților cu venituri mici și familiile cu mulți copii prin introducerea cotei unice la impozitul pe venit în mărime de 12% [7].

În condițiile agravării consecințelor negative ale crizei economice globale majoritatea europeană (Alianța „Moldova Noastră”) și opoziția (Partidul Comunist) au convenit asupra unui parteneriat și asupra oportunității consolidării tuturor resurselor profesionale, politice și organizaționale în vederea realizării politicii anticriză adecvate și de succes.

Ei au garantat că în realizarea politicii concrete vor respecta în mod categoric următoarele cinci principii:

- a) Păstrarea cheltuielilor bugetare orientate spre sfera socială;
- b) Majorarea cotei și volumului investițiilor din partea statului în toate cheltuielile publice;
- c) Continuarea politicii de susținere a investițiilor cu destinație agricolă;
- d) Păstrarea stabilității sistemului fiscal;
- e) Respectarea strictă a independenței Băncii Naționale a Moldovei;
- f) Respectarea metodelor de piață în stabilirea cursului valutar;
- g) Asigurarea stabilității valutei naționale-leul moldovenesc.

La 3 septembrie 2009 la Chișinău a avut loc Conferința Națională „Criza economică în Moldova: definirea unui nou model de guvernare economică”.

Conferința a adunat circa 70 de reprezentanți proeminenți ai comunității de politică economică pentru a discuta criza economică din Moldova, a defini în comun un set de măsuri anti-criză pe termen scurt și lung și a identifica măsurile de politică necesare pentru a propulsa țara pe o traiectorie mai robustă de dezvoltare economică.

Concluziile majore ale conferinței sunt:

- Criza globală a avut un impact profund asupra tuturor sectoarelor economice ale Moldovei.
- Formele în care se manifestă criza internă demonstrează că probleme serioase în economia moldovenească au existat chiar și înainte de declanșarea crizei financiare globale;
- Deși, Republica Moldova nu a fost adînc integrată în sistemul financiar internațional, impactul crizei globale s-a propagat în special prin intermediul a trei canale: exporturi, remitențe, și investiții străine directe. Fluxurile valutare prin toate cele trei canale au scăzut esențial în 2009;
- Odată cu diminuarea cererii interne și a reducerii importurilor au scăzut simțitor și încasările TVA și accize care au servit ca venituri de bază în bugetul de stat.

Dacă ne referim la ajustarea cadrului normativ situației economice de astăzi pe care o avem în Republica Moldova atunci din măsuri pe termen mediu și lung la conferință s-au propus:

1. Revizuirea reglementărilor Băncii Naționale ale Moldovei privind gajul în vederea înlesnirii gajării activelor nemateriale și acordării mai facile a creditelor pe bază de istorie creditară;
  2. Adoptarea de către BNM a strategiei de țintire directă a inflației. Totodată, pentru a susține această strategie, Guvernul va trebui să-și consolideze propriile capacități de analiză și prognoză macroeconomică.
  3. Implementarea unei cote unice la impozitul pe venitul persoanelor fizice și juridice;
  4. Implementarea reformei sistemului de protecție socială bazat pe o țintire mai exactă a beneficiarilor și eliminarea privilegiilor pentru anumite categorii de angajați (organele de poliție, colaboratori vamali, deputați);
  5. Reforma sistemului de pensii și dezvoltarea sistemului de pensii multi-pilon;
  6. Perfecționarea sistemului de restituire a TVA la export, aprobarea unui regulament de Ministerul Economiei care a-r prevedea restituirea TVA la export după repatrierea mijloacelor financiare încasate de către companiile moldovenești la finalizarea operațiunilor de export;
  7. Elaborarea și aprobarea unor reglementări privind procedurile simplificate de vămuire;
- Din măsuri pe termen scurt sunt:
- I. Revizuirea de urgență a legii bugetului public național în vederea reducerii deficitului bugetar prin renunțarea la cheltuielile neprioritare. În acest sens, va fi necesar un dialog mai transparent și mai sincer cu partenerii de dezvoltare și, mai ales, cu autoritățile publice locale;
  - II. Revizuirea deciziilor de majorare a salariilor în sectorul bugetar și, eventual, amînarea majorării în anul 2010;
  - III. Elaborarea legii bugetului de stat pentru anul 2010 bazată pe prognoze economice realiste.

La o masă rotundă organizată la 29 septembrie 2009, directorul Centrului Analitic Independent „Expert Grup” a menționat că „Este nevoie urgent de un dialog transparent și permanent între Ministerul Finanțelor și autoritățile publice locale sau raionale pentru a conveni asupra unei revizuirii corecte și transparente de buget pentru anul 2009 și mai departe.

În același timp, reprezentanți ai autorităților publice locale a-r trebui să fie disponibili pentru a începe dialogul cu organizațiile financiare internaționale și donatorii bilaterali.

Din cele menționate mai sus putem să concluzionăm că Republica Moldova pe plan legislativ are nevoie de schimbări pentru a diminua sau combate criza. Specialiștii se referă mai mult la modificări în sistemul fiscal (TVA), revizuirea bugetului național pentru anul 2010, adoptarea unor hotărâri de Guvern prin care să fie subvenționați persoanele implicate în agricultură. Guvernul în situația dată are un rol determinant, executând legile adoptate de parlament și adoptând hotărâri și ordonanțe. De acțiunile viitoare a Guvernului Republicii Moldova depinde economia și viitorul Republicii Moldova.

Bibliografie

1. Антикризисная модель экономики //газ. Кишинёвский Обозреватель, 2009, март, нр.10, стр.4.
2. www.cojocari.ro/2009/02/republica-moldova-in-criza-economica/.
3. Efectele pluridimensionale ale crizei financiare // rev. Businessul Moldovei, 2008, decembrie, nr.48, pag. 5.
4. Primele semne ale crizei //rev.DREPTUL, 2008, iulie, nr.25, pag.4.
5. Patrașcu, D., Roman, A., Patrașcu, T., Incursiuni în managementul anticriză, Chișinău, 2009.
6. www.rom.ava.md/material/11.html.
7. <http://www.romaniibera.ro/bani-afaceri/criza/cum-se-simte-criza-economica-in-republica-moldova-180121.html>.